

УДК 811.111'42+[811.111'371:008]:821.111Марло7Фауст.07]:821.111"15/20"

СИМВОЛ “ФАВСТ”: ДО ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ТЕКСТУ ТА КУЛЬТУРНОГО КОНТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ КІНЦЯ XVI – ПОЧАТКУ XXI СТ.)

Соломія Альбота

*Національний університет “Львівська політехніка”
вул. Степана Бандери, 12, Львів, Україна,
79000 solomie4ka@gmail.com*

Досліджено проблему співвідношення тексту (художнього твору) та культурного контексту. Виокремлено основні теоретичні аспекти художнього тексту, ознаки культурного контексту та низку завдань лінгвіста-інтерпретатора під час процесу тлумачення тексту. Наведено тлумачення поняття “текст”. На основі драматичного твору-першоджерела Крістофера Марло “Трагічна історія життя та смерті Доктора Фавста” з’ясовано ознаки його тексту та культурного контексту. Обґрунтовано можливі інтерпретації символу “Фавст” в англійських художніх текстах кінця XVI – початку XXI ст. Окреслено перспективи майбутніх досліджень символу “Фавст”.

Ключові слова: символ “Фавст”, художній текст, культурний контекст, інтерпретація, культурний код, авторська інтенція, англійська фавстіана.

Вступ. Текст – актуальне поняття у мовознавчих студіях, яке розглядають в культурологічних, історичних, літературознавчих, психологічних та семіотичних дослідженнях. Поняття тексту у зв’язку з культурним контекстом вивчали такі науковці, як Р. Барт [2], М. Бахтін [3], У. Еко [6], Ю. Крістева [7], Ю. Лотман [11], які зосередилися на реконструкції світогляду, пам’яті культури, історичної дійсності як основних ознак культурного контексту. Мета статті розглянути можливі інтерпретації символу “Фавст” в англійських художніх текстах кінця XVI – початку XXI ст. з урахуванням культурного контексту. Завдання статті такі: 1) окреслити основні теоретичні засади тлумачення художнього тексту; 2) дослідити поняття культурного контексту з погляду лінгвіста-інтерпретатора; 3) визначити головні ознаки культурного контексту; 4) виокремити низку завдань, які виконує лінгвіст під час інтерпретації тексту; 5) визначити взаємодію тексту (художнього твору) та культурного контексту на матеріалі англійських художніх текстів кінця XVI – початку XXI ст., зокрема, твору-першоджерела К. Марло. Об’єктом дослідження є інтерпретації символу “Фавст” в англійських художніх текстах кінця 16 – початку 21 століть, предметом – особливості культурного контексту англійської фавстіани кінця XVI – початку XXI ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що М. Бахтін розглядає текст як дійсність думки й переживань, яка є основою всього гуманітарно-філологічного мислення; це зв’язний знаковий комплекс: думки про думки; переживання про переживання; слова про слова; тексти про тексти. Два моменти визначають текст: його задум (інтенція) і здій-

снення цього задуму. Динамічні взаємовідносини цих моментів, їхня боротьба визначають характер тексту. Є проблема іншого суб'єкта, який відтворює (з тією або іншою метою, в тому числі й дослідницькою) текст і створює текст-обрамлення, який коментує, оцінює, заперечує тощо [3]. Завдання лінгвіста-інтерпретатора полягає в реконструкції світогляду людини, відображеного в тексті, тобто в інтерпретації дійсності героїв художнього твору в культурному контексті. Наприклад, головного героя драматичного твору “Трагічна історія життя та смерті Доктора Фавста” К. Марло [33], розумну й освічену людину, спокушає Мефістофель (культурний контекст – міфологія епохи Відродження). Тут Фавст постає символом гріха.

На думку Ю. Лотмана, тексти виконують дві основні функції у загальній системі культури: адекватну передачу значень (у разі максимальної однозначності тексту) і створення нових смислів (наявність внутрішньої неоднорідності). Поняття “текст у тексті” як чинник взаємодії авторського бачення і сприйняття читача полягає в переході з однієї системи семіотичного усвідомлення тексту в іншу, що забезпечує основу для породження смислу [11, с. 33–39].

Визначення тексту як семіотичного простору пропонує О. Кубрякова [9, с. 72–81]. На думку О. Микитинця, найважливішою складовою семіотичного простору є межа, за допомогою якої семіосфера “зчитує” тексти ззовні, перекладає їх на власну мову й породжує нові смисли та інтерпретації. У такому випадку текст культури занурений у семіосферу і породжений нею завдяки просторовим характеристикам [13, с. 87–89].

Науковець А. Мартинюк розглядає текст як продукт діяльності людської свідомості [12]. Дослідник І. Бехта розуміє текст як багатоплановий феномен, що належить до вербального й екстралінгвістичного світу в їхній єдності і взаємозв'язку [5, с. 41].

На думку Ю. Крістєвої, представниці школи структуралістів “Тель Кель”, текст не відображає реальність, а трансформує її [7]. У тексті лінгвіст-інтерпретатор не лише декодує авторський задум твору, а й змінює його, вдаючись до історичного, культурного та літературного коментування. Наприклад, задумом автора твору “Трагічна історія життя та смерті Доктора Фавста” було відтворити загибель людської душі внаслідок укладеного договору з Дияволом, однак беззаперечним є факт, що Фавст у творі К. Марло виступає втіленням гріха, оскільки на зламі епох Середньовіччя й Відродження чорнокнижництво (чорну магію) сприймали лише як гріх, відступництво від Бога. Водночас історичні джерела – матеріали про тогочасну епоху “осуду диявольських договорів”, культурні джерела – прагнення людини наблизитись до Бога як риси ренесансного світогляду, а також коментарі літературних критиків XIX – XX ст. Дж. Лоувела та В. Клемена підтвердили поширену тему богохульства й суперечливих засад добра і зла в тогочасних мораліте [25, с. 329].

Інтерпретаційний аналіз драми К. Марло виконало чимало закордонних науковців, зокрема, англійський критик Х. Гарднер [22], канадська дослідниця С. Ласт [24], професор англійської літератури Дж. Максвелл [27, с. 162], критики Дж. Гюнтер [23], Дж. Лоувел, С. Льюїс, А. Свінборн [25] та ін. Серед дослідників “Доктора Фавста” К. Марло згадаємо С. Абрамовича [1], Н. Лейтеса [10], А. Парфенова [15], Л. Пінського [16], Г. Якушева [18]. Значний внесок у дослідження фавстіани зробили Дж. Смід [28], А. Дабезьє [21], Б. Брандт [19], розглянувши образ Фавста у світовій літературі. Р. Джил [26], фахівець у питаннях творчості К. Марло і В. Шекспіра, розробила коментарі до “Трагічної історії Доктора Фавста”, які мають культурно-ціннісний характер і сприяють поглибленому проникненню в тлумачення образів світового масштабу.

Методологія дослідження. “Трагічна історія життя та смерті Доктора Фавста” К. Марло є твором-першоджерелом, вихідною точкою для аналізу мовного символу Фавст кінця XVI – початку XXI століть, оскільки ця драма була першою англійською інтерпретацією мотиву легенди про продаж душі Дияволу. Кількість літературних творів із сюжетом, що відповідає сюжетові першоджерела, є незначною. Зокрема, якщо збережено сюжет продажу душі Дияволу, то головних героїв лише асоціюють з Фавстом.

Англійська фавстіана – низка художніх творів англійської літератури, у яких фігурує людина чи група людей, які нехтують моральними засадами людства, вдаються до темних мистецтв, піддаються спокусі Диявола й укладають з ним договір, зрікаючись душі задля задоволення бажань.

Коріння фавстіани – в Німеччині, а не в Англії, однак англійські книги про Фавста (“Доктор Фавст” К. Марло, балади, твори Р. Гріна, Е. Мандея і В. Маунтфорда) започаткували ранню англійську фавстіану впродовж XVI – XVII ст. Крім того, біблійний мотив як основа фавстівських творів сприяв їхньому подальшому розвитку в літературному напрямі класичної літератури. Упродовж XVIII ст. мотиву про Фавста не було, він розвивався лише в таких театральних постановках, як лялькові вистави. Роман, який М. Льюїс написав у XVIII ст., розвиває сюжет продажу душі Дияволу, однак акцентує на моральних цінностях протагоніста, відмінних від цінностей Фавста К. Марло. Доволі досконалі різножанрові інтерпретації Фавста втілені в літературних творах кінця XVI – початку XXI ст. Зазначимо, що в XXI ст. в англійській літературі з’явився поки що лише один такий твір, проте це не означає, що досліджуваний символ “Фавст” втрачає актуальність. Оповідання “Чаклун Йоганнес, некромант” Дж. Говарда засвідчує новизну інтерпретації вічної проблеми угоди з Дияволом. Отже, символ “Фавст” пройшов крізь віки й досі є актуальним, бо фавстівський пакт стосується вічної боротьби Добра і Зла в душі людини.

Пам’ять культури або, як вважає Р. Барт, культурний код – основа будь-якого тексту. Текст, будучи “введеним” у культурний пласт, відображає минуле, теперішнє й може передбачити майбутнє [8]. Текст продукує смисли, породжені свідомістю авторів художніх творів під впливом історичної епохи. Культурний контекст формується не лише під впливом характеристик історичних епох, а й через погляди авторів, їхню критику, оцінку головних героїв, їхньої етичної концепції [17]. Колорит конотативних смислів тексту залежить від уміння читача “пропустити” крізь свідомість культурне підґрунтя художнього твору й від потенціалу інтерпретації лінгвіста. Наприклад, символ “Фавст” в англійських художніх текстах кінця XVI – початку XXI ст. є втіленням гріха, однак у кожному столітті відображений інший “гріх” (див. нижче).

Знакова природа художнього тексту двоїста:

- 1) текст постає як реальність, яка має власну сутність, незалежну від автора;
- 2) текст постійно нагадує те, що він є чимось творінням і щось означає [11].

Виникає проблема співвідношення культурного контексту й тексту художнього твору [5; 12], зокрема, драматичного [14].

На першому етапі аналізу двоїстої природи художнього твору інтерпретатор вивчає культурний контекст твору: характеризує історичну епоху, в яку написаний досліджуваний твір; вивчає літературознавчі коментарі до нього, створені в різні історичні періоди; реконструює та оцінює світогляд головного героя, на основі чого з’являються конотативні смисли художнього твору (культурна інтерпретанта в лінгвосеміотичному трактуванні).

На другому етапі художній текст розглядають як семіотичний простір [9, с. 72–81], у якому аналізують зв'язність “подій”, що відбуваються у творі (понятійна інтерпретанта в лінгвосеміотичному трактуванні). Як зазначає семіотик Дж. Куллер, семіотична система є тим, що уможливило створення літератури загалом [20, с. 36]. Обидва етапи розгляду двоїстої природи художнього тексту взаємопов'язані й забезпечують бачення цілісної картини художнього твору.

Наголосимо на завданнях, які виконує лінгвіст під час інтерпретації тексту, зокрема, потрібно:

- 1) реконструювати лінгвокультурний простір автора (враховуючи культурний контекст написання);
- 2) проаналізувати текст з погляду авторської інтенції (інтенція автора виникає стосовно його створення й формує загальний текстовий задум [4, с. 288]);
- 3) проаналізувати можливе сприйняття тексту з боку читача з огляду на його знання контексту й системи оцінок.

Розрізняємо розуміння та інтерпретацію тексту (за Ф. Бацевичем), а саме: розуміння тексту – це процес перекодування, який допомагає перейти від лінійної структури тексту до структури його змісту; інтерпретація – глибинний процес осягнення смислу текстового задуму з опорою на засоби мовного й позамовного коду, знання контексту культури тощо [4, с. 291].

Результати дослідження та їхнє обґрунтування. Розглянемо як інтерпретується символ “Фавст”, з урахуванням культурного контексту англійських художніх текстів кінця XVI – початку XXI ст.

Тексти англійської фавстіани кінця XVI – XVII століть припадають на період Єлизаветинської драми – період, який в літературі характеризується розквітом англійської драматургії. Найпоширенішими жанрами в літературі були містерії та мораліте, у темах яких переважали суперечності людських якостей, боротьба Добра і Зла, питання свободи, вибору життєвого шляху тощо. “Фавст” у драматичному творі К. Марло – одна з найяскравіших і найактуальніших тем, які піднімали за часів Єлизавети. Це герой, який відкидає всі моральні засади суспільства і, як наслідок, зазнає пекельних страждань за вчинене. У творі “Покарання Лілі за його життя” [32], який увійшов до британської збірки “Щастя мого ворога” [39], “Фавст”, як зобразив його Вільям, Лілі зрікається Бога як відступник. У тексті “Виявлення чаклунства й покарання за нього” [40] “Фавст” в образі відьом, одержимий злом, відходить від моральних принципів. У “Баладі про життя та смерть Доктора Фавста, знаменитого чаклуна” життєвий шлях Фавста веде героя до трагічної загибелі. В останньому творі зазначеної збірки “Застереження молоді” Вільяма Роджерса [41] “Фавст” зрікається Бога заради життєвих розваг.

У комедії В. Маунтфорда “Життя та смерть Доктора Фавста, фарс” [36] Фавст згодний віддати душу Дияволу заради всіх земних утіх протягом 24 років союзу з Дияволом. У драматичній комедії Р. Гріна [29] “Фавст” в образах магів Бекона і Бонгая через відступництво від Бога потрапляє в пекло. “Фавст” у творі Е. Мандея [37], в образі двох магів Джона Кента і Джона Камбера є грішним, оскільки мета двох чаклунів – перевершити Диявола, а отже, зневірись у Богові. У поемі “Загублений Рай” Дж. Мільтона [35] біблійні персонажі твору Дж. Мільтона асоціюються з Фавстом у тому сенсі, що вони є “носіями” гріховності, проте їхні наміри відрізняються від Фавстових: спокусившись на заборонений плід, вони переходять на сторону зла, але без бажання служити Дияволу, натомість Фавст, який також попередньо знав про небезпеку, захоплюється ідеєю пізнати світ з допомогою Диявола.

В англійських художніх текстах кінця XVI – XVII століть символ “Фавст” інтерпретують як гріх, відступництво від Бога заради магічних ілюзій і матеріальних благ. Упродовж двох століть спокусу Диявола розглядають як могутній інструмент впливу на людину.

Злам епох Просвітництва і Романтизму спричинив вихід з рутинного абсурду і неприйняття тогочасних законів, які ґрунтувалися на світовому злі, що простежується у готичному романі М. Льюїса “Монах” [31]. Зокрема, окреслено проблему монастирів, які роблять людину заручником жорстокості. Герой готичного роману Амброзіо асоціюється з Фавстом через те що, піддавшись спокусі Диявола, він зрікається душі. На відміну від Фавста, Амброзіо – запеклий злочинець, який від страху прийняти кару Божу, переходить на сторону Диявола. “Фавст” XVIII століття втілює бажання втечі від фізичного покарання за злочини, яка призводить до вічних мук пекла.

У поемі “Сучасний Фавст” Р. Ноеля [38] Фавст – людина початку XIX ст., яка проходить свій життєвий шлях від невинності через сумніви до плутатини та бореться з власним Дияволом. “Фавст” на початку XIX ст., на відміну від Фавста минулих епох, є спонуканням, яке повинно змусити людей задуматися над причиною власних гріхів, якою є не магія чи спокуса, а гнів, гордість, марнославство й невпинне бажання підкоряти світ. Поема Р. Ноеля “Сучасний Фавст” присвячена людині, яка загинула за гріхи людства.

Зазначимо, що XX в літературі – порушення вічних тем життя та смерті, добра та зла, природи людини. У творі Дж. Мейсфілда “Диявол і Старий” [34] головний герой – людина, яка ніколи не могла розбагатіти, асоціюється з Фавстом. “Фавст” – це людина початку XX ст., яка намагається втекти від будь-яких труднощів і не бажає нести жодної відповідальності за свої вчинки: спочатку вирішує проблеми з матеріальним становищем, а потім намагається позбутися Диявола.

Початок XXI століття у літературі характеризується прагненням до інтелектуальних пошуків, пізнанням потреб сучасного суспільства та способів його розвитку. На початку XXI ст. Фавст асоціюється з чаклуном Йоганнесом-некромантом, головним героєм готичного оповідання Дж. Говарда [30]. Фавст більш зосереджений на викупі душі, а не на її зреченні; на парі з Дияволом, а не на умовах договору з ним. Можна стверджувати, що Фавст на початку XXI ст., погоджуючись занапастити душі інших людей, не зможе повернути своєї, а остаточно її втратить, стане заручником власних бажань.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, інтерпретація тексту й культурного контексту – важливе завдання для лінгвіста, який прагне подати вичерпне бачення “художньої” картини, яку створив автор. Інтерпретація символу “Фавст” в англійських текстах кінця XVI – початку XXI ст. дає підстави стверджувати, що людське уявлення про гріх упродовж майже шести століть докорінно змінилося – від страху покарання за гріх до користі від гріха. У кінці XVI – XVII століть людина боялася вчинити гріх, бо знала, що це призведе до неминучого осуду інших людей та покарання від Бога. Найбільшим гріхом того часу вважали зв’язок з магією, який трактували як те, що людиною заволодів Диявол. Відповідно, вплив такої людини на інших також засуджували й аморальні вчинки людей розцінювали як відступництво від Бога. У XVIII ст. до гріха ставилися з пересторогою, однак людина починала думати, як уникнути фізичного покарання за смертний гріх, провокуючи інший гріх – довічне служіння Дияволу. У XIX ст. втрачено страх перед гріхом, людина не задумується про його наслідки, однак формується заклик до визнання провини. У XX столітті гріховність стає невід’ємною частиною життя, панує користолобство. У XXI ст. людину поглинає гріх, робить її заручником власних бажань.

Перспективою подальшого дослідження є зіставний аналіз мовних засобів, які втілюють лінгвокультурне кодування символу “Фавст” у різних світових літературах, зокрема, в німецькій, та лінгвoseміотичний аналіз інших літературно-художніх символів із використанням напрацьованої методики. Перспективним вважаємо також перекладознавчий аналіз відтворення мовного кодування символу в українських перекладах англійської фавстіани.

Список використаної літератури

1. Абрамович С. Конспект лекцій з спецкурсу “Світова Фаустіана” / С. Абрамович ; Чернівцький держ. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 1992. – 113 с.
2. Барт Р. Від твору до тексту / Ролан Барт // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. – Львів : Літопис, 1996. – С. 378–384.
3. Бахтин М. М. Понимание и текст / М. М. Бахтин // Хрестоматия по философии : учеб. Пособие / сост. П. В. Алексеев. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва. : Проспект, 2005. – С. 382–389.
4. Бацевич Ф. Лінгвістика тексту / Флорій Бацевич, Ірина Кочан. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. – 316 с.
5. Бехта І. Дискурс наратора в англomовній прозі : монографія / Іван Бехта. – Київ. : Грамота, 2004. – 304 с.
6. Эко У. Роль читателя. Исследование по семиотике текста / У. Эко. – Москва., 2010. – 570 с.
7. Кристева Ю. Избранные труды: Разрушение поэтики [Электронный ресурс] / Юлия Кристева; пер. с фр. Г. К. Косикова, Б. Н. Нарумова. М. : РОСПЭН, 2004. – 656 с. – Режим доступа: <http://www.philol.msu.ru/~discours/images/stories/speckurs/kristeva.pdf>
8. Косиков Г. К. Ролан Барт – семиолог, литературовед // Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика. / Ролан Барт; составление, общ. ред., вступ. ст. Г. К. Косикова. – Москва : Прогресс : Универс, 1994. – С. 3–45.
9. Кубрякова Е. С. О тексте и критериях его определения / Е. С. Кубрякова // Текст. Структура и семантика : в 2 т. – Москва., 2001. – Т. 1. – С. 72–81.
10. Лейтес Н. От “Фауста” до наших дней : из истории немецкой литературы / Н. Лейтес. – Москва. : Просвещение, 1987. – 224 с.
11. Лотман Ю. М. Текст у тексті / Ю. М. Лотман // Слово. Знак. Дискурс : Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. – Львів : Літопис, 1996. – С. 428–441.
12. Мартынюк А. П. Разграничение дискурса и текста с позиций интеграционного подхода / А. П. Мартынюк // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2009. – № 866. – С. 49–54.
13. Микитинец О. И. Семиотический континуум: семиосфера – культура – текст / О. И. Микитинец // Вестник СевГТУ. – Севастополь : Изд-во СевГТУ, 2009. – Вып. 94 : Философия. Социология. – С. 87–89.
14. Мізецька В. Я. Універсалії і їх модифікації у художньому тексті: лінгвопоетичні етюди : монографія / В. Я. Мізецька. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. – 256 с.
15. Парфенов А. Кристофер Марло / А. Парфенов. – Москва. : Худож. лит., 1964. – 221 с.
16. Пинский Л. К. Марло и его “Доктор Фауст” / Л. К. Пинский // Марло К. Трагическая история доктора Фауста / пер. с англ. Е. Бируковой. – М. : Искусство, 1959. – С. 2–12.
17. Пожарицька О. О. Відбиття морально-етичних концептів автора у синтаксисі мовлення його героїв / О. О. Пожарицька // “Філологія і освітній процес: 21 століття” : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса : Вид-во КП ОМД, 2010. – С. 262–264.

18. Якушева Г. В. Фауст и Мефистофель вчера и сегодня : монография / Г. В. Якушева. – Москва : ФОН, 1998. – 120 с.
19. Brandt B. Christopher Marlowe in the Eighties / B. Brandt. – West Cornwell, 1992. – 215 p.
20. Culler J. The Pursuit of Signs Semiotics, Literature, Deconstruction / J. Culler. – London, 1981. – 239 p.
21. Dabiezies A. Visages de Faust au XX siècle / A. Dabiezies. – Paris 1973. – 559 p.
22. Gardner H. The Tragedy of Damnation / H. Gardner // Elizabethan Drama; ed. R. J. Kaufmann. – New York, 1961. – 364 p.
23. Guenther G. Why Devils Came when Faustus Called Them / G. Guenther // New York Modern Philology. – 2011. – Vol. 10. – № 1. – P. 46–70.
24. Last S. Marlowe's Literary Double Agency: Doctor Faustus as a Subversive Comedy of Error Renaissance and Reformation / S. Last. – XXIV. – 1(2000). – P. 23–44.
25. Literature Criticism from 1400 to 1800: Excerpts from Criticism of the Works of Fifteenth-, Sixteenth-, Seventeenth-, and Eighteenth- Centure Novelists, Poets, Playwrights, Philosophers and other creative writers, from the First Published Critical Appraisals to Current Evaluations. – London, 1993. – Volume 22. – P. 329–363.
26. Marlowe Ch. Dr Faustus / Marlowe Christopher; gen. edit. R. Gill. – Great Britain : The New Mermaids, 1989. – 110 p.
27. Maxwell J. The plays of Christopher Marlowe The Pelican Guide to English literature / J. Maxwell ; edited by B. Ford. – Australia, 1955. – 543 p.
28. Smeed J. W. Faust in literature / J. W. Smeed. – New York, 1975. – 291 p.

Список використаних джерел

29. Greene R. The honorable historie of frier Bacon, and frier Bongay [Electronic resource]. – London, 1594. – Mode of access: <http://www.luminarium.org/renascence-editions/greene2.html>
30. Howard J. L. Johannes Cabal the Necromancer [Electronic resource] / J. L. Howard – 2009. – Mode of access: <https://www.goodreads.com/series/52918-johannes-cabal>
31. Lewis M. The Monk [Electronic resource] / M. Lewis. – 1796. – Mode of access: <https://archive.org/details/johnakentandjoh00collgoog>
32. Lilly lasht with his own rod [Electronic resource]. – Huntington Library Miscellaneous, 1660. – Mode of access: <http://ebba.english.ucsb.edu/ballad/32582/image>
33. Marlowe Ch. The Tragical History of Doctor Faustus/ Marlowe Christopher // Luminarium: Anthology of English Literature [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.luminarium.org/renlit/marlobib.htm>
34. Masefield J. The Devil and the Old man [Electronic resource] / J. Masefield – 1905. – Mode of access: https://en.wikisource.org/wiki/A_Mainsail_Haul/The_Devil_and_the_Old_Man
35. Milton J. Paradise Lost / John Milton. – Global Language Resources, Inc, 2001. – 249 p.
36. Mountford W. The life and death of Doctor Faustus, made into a farce [Electronic resource]. – London, 1697. – Mode of access: <http://www.gutenberg.org/files/37422/37422-h/37422-h.htm>
37. Munday A. John a Kent and John a Cumber / [Electronic resource]. – London, 1851. – P. 1–62. Mode of access: <https://archive.org/details/johnakentandjoh00collgoog>
38. Noel R. A Modern Faust [Electronic resource] / R. Noel. – 1888. – Mode of access: <https://archive.org/details/modernfaustother00noel>
39. To the Tune “Fortune my Foe” [Electronic resource]. – Mode of access: <http://ebba.english.ucsb.edu/ballad/30993/recording>
40. Witchcraft discovered and punished [Електронний ресурс] / Tune of Fortune my Foe. – British Library Roxburge, 1682. – Vol. 2. – P. 531. – Mode of access: <http://ebba.english.ucsb.edu/ballad/31034/xml>

41. Youths Warning-piece [Electronic resource] / Tune of Doctor Faustus. – British Library Roxburghe, 1640. – Vol. 1. – P. 434–435. – Mode of access: <http://ebba.english.ucsb.edu/ballad/30294/xml>

References

1. Abramovych S. Konspekt leksii z spetskursu “Svitova Faustiana” / S. Abramovych ; Chernivetskyi derzh. un-t im. Yu. Fedkovycha. – Chernivtsi, 1992. – 113 s.
2. Bart R. Vid tvoriv do tekstu / Rolan Bart // Slovo. Znak. Dyskurs: Antolohiia svitovoi literaturno-krytychnoi dumky KhKh st. / za red. M. Zubrytskoi. — Lviv : Litopys, 1996. – S. 378–384.
3. Bahtin M. M. Ponimanie i tekst / M. M. Bahtin // Hrestomatija po filosofii : ucheb. Posobie / sost. P. V. Alekseev. – 3-e izd., pererab. i dop. – Moskva. : Prospekt, 2005. – S. 382–389.
4. Batsevych F. Linhvistyka tekstu / Florii Batsevych, Iryna Kochan. – Lviv : LNU im. Ivana Franka, 2016. – 316 s.
5. Bekhta I. Dyskurs naratora v anhlomovnij prozi : monohrafiia / Ivan Bekhta . – K. : Hramota, 2004. – 304 s.
6. Jeko U. Rol' chital'elja. Issledovanie po semiotike teksta / U. Jeko. – M., 2010. – 570 s.
7. Kristeva Ju. Izbrannye trudy: Razrushenie pojetiki [Elektronnij resurs] / Julija Kristeva; per. s fr. G. K. Korsikova, B. N. Narumova. Moskva. : ROSPJeN, 2004. – 656 s. – Rezhim dostupa:<http://www.philol.msu.ru/~discours/images/stories/spekurs/kristeva.pdf>
8. Kosikov G. K. Rolan Bart – semiolog, literaturoved // Bart R. Izbrannye raboty. Semiotika. Pojetika. / Rolan Bart; sostavlenie, obshh. red., vstup. st. G. K. Kosikova. – Moskva. : Progress : Univers, 1994. – S. 3–45.
9. Kubrjakova E. S. O tekste i kriterijah ego opredelenija / E. S. Kubrjakova // Tekst. Struktura i semantika : v 2 t. – Moskva, 2001. – T. 1. – S. 72–81.
10. Lejtes N. Ot “Fausta” do nashih dnei : iz istorii nemeckoj literatury / N. Lejtes. – Moskva. : Prosveshhenie, 1987. – 224 s.
11. Lotman Yu. M. Tekst u teksti / Yu. M. Lotman // Slovo. Znak. Dyskurs: Antolohiia svitovoi literaturno-krytychnoi dumky KhKh st. / za red. M. Zubrytskoi. – Lviv : Litopys, 1996. – S. 428–441.
12. Martynjuk A. P. Razgranichenie diskursa i teksta s pozicij integracionnogo podhoda / A. P. Martynjuk // Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. – 2009. – № 866. – S. 49–54.
13. Mikitinec O. I. Semioticheskij kontinuum: semiosfera – kul'tura – tekst / O. I. Mikitinec // Vestnik SevGTU. – Sevastopol' : Izdd-vo SevGTU, 2009. – Vip. 94 : Filosofija. Sociologija. – S. 87–89.
14. Mizetska V. Ya. Universalii i yikh modyfikatsii u khudozhnomu teksti: linhvopoetychni etjudy : monohrafiia / V. Ya. Mizetska. – Kherson: OLDI-PLIuS, 2014. – 256 s.
15. Parfenov A. Kristofer Marlo / A. Parfenov. – M. : Hudozh. lit., 1964. – 221 s.
16. Pinskij L. K. Marlo i yego “Doktor Faust” / L. K. Pinskij // Marlo K. Tragicheskaja istorija doktora Fausta / per. s angl. E. Birukovoj. – Moskva : Iskusstvo, 1959. – S. 2–12.
17. Pozharytska O. O. Vidbytta moralno-etychnykh kontseptiv avtora u syntaksysi movlennia yoho heroiv / O. O. Pozharytska // “Filolohiia i osvittnij protses: 21 stolittia” : Materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii. – Odesa : Vyd-vo KP OMD, 2010. – S. 262–264.
18. Jakusheva G. V. Faust i Mefistofel' vchera i segodnia : monografija / G. V. Jakusheva. – M. : FON, 1998. – 120 s.
19. Brandt B. Christopher Marlowe in the Eighties / B. Brandt. – West Cornwell, 1992. – 215 p.
20. Culler J. The Pursuit of Signs Semiotics, Literature, Deconstruction / J. Culler. – London, 1981. – 239 p.
21. Dabezies A. Visages de Faust au XX siècle / A. Dabezies. – Paris 1973. – 559 p.
22. Gardner H. The Tragedy of Damnation / H. Gardner // Elizabethan Drama; ed. R. J. Kaufmann. – New York, 1961. – 364 p.

23. Guenther G. Why Devils Came when Faustus Called Them / G. Guenther // *New York Modern Philology*. – 2011. – Vol. 10. – № 1. – P. 46–70.
24. Last S. Marlowe's Literary Double Agency: Doctor Faustus as a Subversive Comedy of Error Renaissance and Reformation / S. Last. – XXIV. – 1(2000). – P. 23–44.
25. *Literature Criticism from 1400 to 1800: Excerpts from Criticism of the Works of Fifteenth-, Sixteenth-, Seventeenth-, and Eighteenth- Century Novelists, Poets, Playwrights, Philosophers and other creative writers, from the First Published Critical Appraisals to Current Evaluations.* – London, 1993. – Volume 22. – P. 329–363.
26. Marlowe Ch. *Dr Faustus* / Marlowe Christopher; gen. edit. R. Gill. – Great Britain : The New Mermaids, 1989. – 110 p.
27. Maxwell J. *The plays of Christopher Marlowe The Pelican Guide to English literature* / J. Maxwell ; edited by B. Ford. – Australia, 1955. – 543 p.
28. Smeed J. W. *Faust in literature* / J. W. Smeed. – New York, 1975. – 291 p.

**THE “FAUSTUS” SYMBOL: TOWARDS THE ISSUE OF THE RELATION OF TEXT
TO CULTURAL CONTEXT (BASED ON THE ENGLISH LITERARY TEXTS
OF THE LATE 16TH - THE EARLY 21ST CENTURIES**

Solomiia Albota

*Lviv Polytechnic National University,
12, Stepan Bandera St., Lviv, Ukraine, 79000
solomie4ka@gmail.com*

The article focuses on one of the main issues of text linguistics – the relation of the text to cultural context. The research is based on English literary texts of the late 16th – the early 21st centuries, mainly with reference to the source text of English “Faustus” literature – the drama of Christopher Marlowe “The Tragic History of the Life and Death of Doctor Faustus”.

The main aim of this article lies in discovering all the possible interpretations of the Faustus’ symbol in English literary texts of the late 16th - the early 21st centuries. Some major theoretical aspects of a literary text and the cultural context are studied from the linguist’s perspective. The basic features of the cultural context and a range of tasks that a linguist performs while interpreting the text are described. The correlation between the two notions is established. Such textual characteristics as reconstruction of outlook, memory of culture and historical reality are elucidated as well.

The tasks which the linguist performs while interpreting the text are as follows: to reconstruct the lingual and cultural space of the author (taking into account the cultural context of writing), to analyze the text from the point of view of the author’s intention, and to analyze the possible perception of the text by the reader in view of his/her knowledge of the context and the system of evaluations.

The dual sign nature of the literary text is treated as that of great importance. It is proved that the text appears as a reality, which has its own nature, independent of the author, constantly bringing to light the fact that it is a creation of something with a meaning. The different stages of the dual sign nature of a literary text are taken into consideration, and the issue of the interrelation between the cultural context and the text of a drama piece has been discussed.

Keywords: “Faustus” symbol, literary text, cultural context, interpretation, cultural code, intention of the author, English Faustus literature.